

SHOULD MOSHEH HAVE LOOKED AWAY?
Literary and Theological Reflections on Tzeniut, Kavod, and Spiritual Risk

שמות פרק ג

ומשה היה רעה את צאן יתרו חתנו כהן מדין וינהג את הצאן אחר המדבר ויבא אל הר האלהים חרבה:
וירא מלאך יקוק אליו בלבת אש מתוך הסנה
וירא והנה הסנה בער באש והסנה איננו אכל:
ויאמר משה: "אסרה נא ואראה את המראה הגדל הזה מדוע לא יבער הסנה":
וירא יקוק כי סר לראות ויקרא אליו א-להים מתוך הסנה ויאמר: "משה משה" ויאמר "הנני":
ויאמר: אל תקרב הלא של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא:
ויאמר: אנכי א-להי אביך א-להי אברהם א-להי יצחק וא-להי יעקב
ויסתר משה פניו כי ירא מהביט אל הא-להים:
ויאמר יקוק:
ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים . . .
וגם **ראיתי** את הלחץ אשר מצרים לחצים אתם:
ועתה לכה ואשלחך אל פרעה והוצא את עמי בני ישראל ממצרים:

שמות פרק לג

ויאמר יקוק אל משה: גם את הדבר הזה אשר דברת אעשה כי מצאת חן **בעיני** ואדעך בשם:
ויאמר: **הראני נא את כבודך**:
ויאמר: אני אעביר כל טובי על פניך וקראתי בשם יקוק לפניך וחנתי את אשר אחן ורחמתי את אשר ארחם:
ויאמר: **לא תוכל לראת את פני** כי לא יראני האדם וחי:
ויאמר יקוק
הנה מקום אתי
ונצבת על הצור:
והיה בעבר כבדי ושמתוך בנקרת הצור ושכתי כפי עליך עד עברי:
והסרתי את כפי **וראית** את אחרי **ופני לא יראו**:
ויאמר יקוק אל משה
פסל לך שני לחת אבנים כראשנים
וכתבתי על הלחת את הדברים אשר היו על הלחת הראשנים אשר שברת:
והיה נכון לבקר ועלית בבקר אל הר סיני
ונצבת לי שם על ראש ההר:
ואיש לא יעלה עמך וגם איש אל **ירא** בכל ההר
גם הצאן והבקר אל **ירעו** אל מול ההר ההוא:

במדבר פרק יב

וירד יקוק בעמוד ענן ויעמד פתח האהל ויקרא אהרן ומרים ויצאו שניהם:
ויאמר

שמעו נא דברי
אם יהיה נביאכם
יקוק
במראה אליו אתודע
בחלום אדבר בו:
לא כן עבדי משה
בכל ביתי נאמן הוא:
פה אל פה אדבר בו
ומראה ולא בחידת
ותמנת יקוק יביט
ומדוע לא **יראתם** לדבר בעבדי במשה:

שמות פרק לג

ודבר יקוק אל משה **פנים אל פנים** כאשר ידבר איש אל רעהו ושב אל המחנה ומשרתו יהושע בן נון נער **לא ימיש מתוך האהל**:

דברים פרק לד

ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה את ידיו עליו וישמעו אליו בני ישראל ויעשו כאשר צוה יקוק את משה: ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו יקוק **פנים אל פנים**:

שמות לא:יח

ויתן אל משה ככלתו לדבר אתו בהר סיני שני לחת העדת לחת אבן כתבים באצבע אלהים:

שמות רבה (וילנא) פרשת כי תשא פרשה מא סימן ה

ככלותו –

אמר רשב"ל:

מה כלה זו –

כל ימים שהיא בבית אביה, מצנעת עצמה, ואין אדם מכירה, וכשבאת ליכנס לחופתה - היא מגלה פניה, כלומר כל מי שהוא יודע לי עדות יבא ויעיד עלי, כך תלמיד חכם - צריך להיות צנוע ככלה.

במדבר רבה (וילנא) פרשת במדבר פרשה א ג

ד"א וידבר ה' אל משה במדבר סיני

עד שלא עמד אהל מועד - דבר עמו בסנה, שנאמר ויקרא אליו ה' א-להים מתוך הסנה

ואח"כ ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר

ודיבר עמו במדין, שנאמר ויאמר ה' אל משה במדין

ודיבר עמו בסיני, שנא' וידבר ה' אל משה במדבר סיני לאמר

וכיון שעמד אהל מועד, אמר: "יפה הוא הצניעות", שנא' (מיכה ו) והצנע לכת עם א-להיך - הרי הוא מדבר עמו באהל מועד

וכן דוד אמר (תהלים מה) כל כבודך בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה

בת מלך - זה משה,

שנא' (ישעיה יט) וסכרתי את מצרים ביד אדונים קשים - אלו הן המכות שבא על מצרים

ומלך עז ימשל בהם - זה משה, שהיה מלכה של תורה שנקראת עז

שנא' (תהלים כט) ה' עוז לעמו יתן

לפיכך

כל כבודך בת מלך פנימה

ממשבצות זהב לבושה - זה אהרן,

שנאמר (שמות כח) ועשית משבצות זהב

מיכן אמרו:

אשה שהיא מצנעת עצמה, אפי' היא ישראלית - ראויה היא שתנשא לכהן ותעמיד כהנים גדולים

שנא' ממשבצות זהב לבושה

אמר הקדוש ברוך הוא: כך הוא **כבודי**, שאהא מדבר **מלפנים**,

שנאמר (במדבר ז) ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפרת אשר

על ארן העדת מבין שני הכרבים וידבר אליו:

משלי פרק כה:ב

כבד א-להים הסתר דבר וכבד מלכים חקר דבר:

שמות רבה (וילנא) פרשת שמות פרשה ג

ויסתר משה פניו - אמר: א-להי אבי עומד כאן, ואיני מסתיר פני?!
ר' יהושע בן קרחה ור' הושעיא:

אחד מהן אומר: לא יפה עשה משה כשהסתיר פניו, שאלולי לא הסתיר פניו - גלה לו הקדוש ברוך הוא למשה מה למעלה ומה למטה ומה שהיה ומה שעתיד להיות, ובסוף בקש לראות, שנאמר הראני נא את כבודך אמר הקדוש ברוך הוא למשה: אני באתי להראות לך - והסתרת פניך; עכשיו אני אומר לך כי לא יראני האדם וחי כשבקשתי לא בקשת.
וא"ר יהושע דסכנין בשם ר' לוי:
אעפ"כ הראה לו.

בשכר ויסתר משה פניו - ודבר ה' אל משה פנים אל פנים; ובשכר כי ירא - וייראו מגשת אליו; ובשכר מהביט - ותמונת ה' יביט.

ור' הושעיא רבה אמר

יפה עשה שהסתיר פניו

א"ל הקדוש ברוך הוא אני באתי להראות לך פנים, וחלקת לי כבוד והסתרת פניך -

חיך שאתה עתיד להיות אצלי בהר מ' יום ומ' לילה לא לאכול ולא לשתות ואתה עתיד ליהנות מזיו השכינה

שנאמר ומשה לא ידע כי קרן עור פניו,

אבל נדב ואביהוא פרעו ראשיהן וזנו עיניהן מזיו השכינה,

שנאמר ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו

והם לא קבלו על מה שעשו.

ויקרא רבה (וילנא) פרשת אחרי מות פרשה כ

מעשה בשמעון בן קמחית שיצא לדבר עם המלך הערבי ניתזא צינורא מפיו על בגדיו וטמאתו ונכנס יהודה אחיו ושמש תחתיו בכהונה גדולה. אותו היום ראתה אמם שני בניה כהנים גדולים.

אמרו: ז' בנים היו לה לקמחית, וכולם שמשו בכהונה גדולה.

שלחו אחריה, אמרו לה: מה מעשים טובים יש בידך?

אמרה להם: מעולם לא ראו קורות ביתי שערות ראשי ואמרת חלוקי.

אמרו: כל קמחייא קמח, וקמח דקמחית סלת,

וקרון עלה (תהלים מה) כל כבודה בת מלך פנימה.

יומא מז.

תנו רבנן:

שבעה בנים היו לה לקמחית וכולן שמשו בכהונה גדולה.

אמרו לה חכמים: מה עשית שזכית לכך?

אמרה להם: מימי לא ראו קורות ביתי קלעי שערי.

אמרו לה: הרבה עשו כן, ולא הועילו.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לה עמוד ב

אמר אביי: הרבה עשו כרבי ישמעאל - ועלתה בידן; כרבי שמעון בן יוחי - ולא עלתה בידן.

נדה טז: - עא.

ת"ר:

שנים עשר דברים שאלו אנשי אלכסנדריא את רבי יהושע בן חנינא - זג' דברי חכמה, ג' דברי הגדה, ג' דברי בורות, ג' דברי דרך ארץ.

ג' דברי חכמה - הזב והזבה והנדה והיולדת והמצורע שמתו, עד מתי מטמאין במשא?

אמר להן: עד שימוק הבשר . . .

שלשה דברי דרך ארץ -

מה יעשה אדם ויחכם?

SHOULD MOSHEH HAVE LOOKED AWAY?
Literary and Theological Reflections on Tzeniut, Kavod, and Spiritual Risk

אמר להן: ירבה בישיבה, וימעט בסחורה.
אמרו: הרבה עשו כן ולא הועיל להם!
אלא: יבקשו רחמים ממי שהחכמה שלו, שנאמר כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה.
תני ר' חייא:
משל למלך בשר ודם שעשה סעודה לעבדיו, ומשגר לאוהביו ממה שלפניו.
מאי קמ"ל? דהא בלא הא לא סגי.
מה יעשה אדם ויתעשר?
אמר להן: ירבה בסחורה, וישא ויתן באמונה.
אמרו לו: הרבה עשו כן ולא הועילו!
אלא: יבקשו רחמים ממי שהעושר שלו. שנאמר לי הכסף ולי הזהב.
מאי קמ"ל? דהא בלא הא לא סגי.
מה יעשה אדם ויהיו לו בנים זכרים?
אמר להם: ישא אשה ההוגנת לו, ויקדש עצמו בשעת תשמיש (רש"י: לשמש בצניעות).
אמרו: הרבה עשו כן ולא הועילו!
אלא: יבקשו רחמים ממי שהבנים שלו, שנאמר הנה נחלת ה' בנים שכר פרי הבטן.
מאי קא משמע לן – דהא בלא הא לא סגי.
מאי שכר פרי הבטן?
א"ר חמא ברבי חנינא:
בשכר שמשחין עצמן בבטן כדי שתזריע אשתו תחילה - נותן לו הקדוש ברוך הוא שכר פרי הבטן.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ז עמוד א

ואמר רבי יוחנן משום רבי יוסי:
שלשה דברים בקש משה מלפני הקדוש ברוך הוא, ונתן לו;
בקש שתשרה שכינה על ישראל ונתן לו,
שנאמר: הלא בלכתך עמנו;
בקש שלא תשרה שכינה על אומות העולם ונתן לו,
שנאמר: ונפלינו אני ועמך;
בקש להודיעו דרכיו של הקדוש ברוך הוא ונתן לו,
שנאמר: הודיעני נא את דרכיך;
אמר לפניו: רבונו של עולם! מפני מה יש צדיק וטוב לו ויש צדיק ורע לו, יש רשע וטוב לו ויש רשע ורע לו?
אמר לו: משה, צדיק וטוב לו - צדיק בן צדיק, צדיק ורע לו - צדיק בן רשע; רשע וטוב לו - רשע בן צדיק; רשע ורע לו - רשע בן רשע.

אמר ר' צדיק וטוב לו - צדיק בן צדיק; צדיק ורע לו - צדיק בן רשע.
איני? והא כתיב: פקד עון אבות על בנים, וכתיב: ובנים לא יומתו על אבות,
ורמין קראי אהדדי,
ומשנין: לא קשיא, הא - כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם, הא - כשאין אוחזין מעשה אבותיהם בידיהם.
?!
אלא, הכי קאמר ליה:
צדיק וטוב לו - צדיק גמור; צדיק ורע לו - צדיק שאינו גמור; רשע וטוב לו - רשע שאינו גמור, רשע ורע לו - רשע גמור.
ופליגא דרבי מאיר, דאמר רבי מאיר:
שתיים - נתנו לו; ואחת - לא נתנו לו,
שנאמר: וחנתי את אשר אחן - אף על פי שאינו הגון; ורחמתי את אשר ארחם - אף על פי שאינו הגון; ויאמר לא תוכל לראות את פני.
תנא משמיה דרבי יהושע בן קרחה:
כך אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: כשרציתי לא רצית, עכשיו שאתה רוצה - איני רוצה.
ופליגא דרבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן; דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן:
בשכר שלש - זכה לשלש:
בשכר ויזכר משה פניו - זכה לקלסתר פנים; בשכר כי ירא - זכה לוייראו מגשת אליו; בשכר מהביט - זכה לותמנת ה' יביט.